

Presentació

El dossier que presentem en aquest número de *Quaderns. Revista de Traducció*, s'ha centrat en l'activitat traductora aplicada a certes manifestacions artístiques en el marc de les arts escèniques: el teatre i l'òpera. La traducció en aquests camps inclou pràctiques tan diverses com poden ser la traducció d'un llibret d'òpera o d'un text teatral —funcional o literari—, la sobretitulació, l'audiodescripció i fins i tot la traducció intersemiótica que es duu a terme en el procés de posada en escena o d'adaptació de cada peça en particular. En qualsevol cas, també en les arts escèniques, la traducció «[...]», comme la mise en scène, est cette trace du passé transformée par la subjectivité d'une autre époque et la sensibilité d'un présent qui lui donne sa configuration» (DÉPRATS 2001) i, per tant, estarà marcada per tota una sèrie de variables en funció de l'època en què s'ubica la traducció, com també per altres elements directament relacionats amb la posada en escena i amb la representació de l'espectacle.

En aquest recull d'articles, hem volgut oferir una visió de conjunt i deixar constància de totes aquestes pràctiques traductores. Així, pel que fa a la traducció teatral, el ventall aborda temes tan diversos com ara el concepte de *fidelitat* en la traducció per a l'escena, els problemes de traducció que alguns textos teatrals susciten a causa de l'ús transgressor del llenguatge o la sobretitulació. D'altres contribucions posen un èmfasi especial a mostrar que la traducció ha de ser entesa com una pràctica ètica que promou el diàleg entre el passat i el present, l'espai d'ara i el d'un altre temps, i que traduir per a l'escena té una relació que podríem anomenar paradigmàtica amb la representació de l'altre desaratat, enfront d'un jo localitzat en el propi terreny. Per completar la panoràmica, tres articles es dediquen a la traducció d'òpera: la traducció del llibret, que adopta una òptica literària; la problemàtica de les traduccions efectuades en l'àmbit d'Òpera oberta, i les marques de subjectivitat en l'audiodescripció d'òpera.

La representació teatral i operística posa, doncs, en marxa tot un seguit de tasques traductores que, d'altra banda, mantenen entre si una relació d'interdependència. Així, per exemple, una determinada òptica artística del director escènic determina la traducció del text i podrà fer variar, en conseqüència, la versió original en funció de les necessitats que se'n deriven. Però alhora, la sobretitula-

ció estarà marcada no tan sols per la traducció interlingüística duta a terme prèviament —en força casos adaptada— sinó també per les variables provinents de cada posada en escena —essencialment pel que fa al ritme i al temps. En fi, l'audiodescripció dependrà del conjunt de traduccions prèviament elaborades —posada en escena o adaptació, traducció del text i sobretítulat. Si hi ha un punt coincident en el conjunt d'aquestes pràctiques traductores és justament que totes se supediten, en més o menys mesura, a la representació escènica. El text teatral o l'obra operística és, com recorda Jean-Michel Déprats «un texte tendu vers la représentation, écrit par un acteur pour des acteurs» (DÉPRATS 1987) i, per tant, no tan sols una traducció de teatre o d'òpera, sinó «une traduction pour le théâtre et pour l'opéra» (DÉPRATS 1987).

Aquesta és l'especificitat més rellevant de la traducció en escena. Representa, en efecte, traduir una paraula escrita amb un sentit precís que trobarà la seva expressió màxima en un desplegament de sons diversos, en l'univers sonor, en l'oralitat. Qualsevol traducció en el camp escènic, si s'ho val, haurà de ser ben conscient de la projecció i de la dimensió sonora del teatre, la qual no es podrà deslligar, al seu torn, ni de la gestualitat ni del ritme inscrit en l'obra original. Totes aquestes dimensions hauran de ser preservades pel traductor. En efecte, traduïm una paraula escrita per a ésser pronunciada en escena, on paraula, veu, cos i sentit són inseparables. El traductor escènic no hauria d'oblidar les paraules de Jerzy Grotowsky, cèlebre director i investigador teatral del segle XX: «Existeix la veu, però no es pot separar la veu de la paraula, no es pot separar la veu del cos, no es pot separar el cos de les pulsions i accions, no es pot separar les pulsions i accions del sentit.»

Bibliografia

- DÉPRATS, Jean-Michel (1987). «Traduire Shakespeare pour le théâtre ?». *Palimpsestes*, 1.
— (2001). «Problématiques de la traduction shakespearienne». A: *Translating, traduire, tradurre Shakespeare*. Lausana: Centre de Traduction Littéraire, Université de Lausanne.

Anna Corral Fullà
David Johnston
(coordinadors del dossier)